

Τράπεζα θεμάτων Αρχές Φιλοσοφίας Β' Λυκείου

ΓΗ_Β_ΦΙΛ_0_17401

270ο

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

1α. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

(μονάδες 10)

1. Η φιλελεύθερη δημοκρατία υφίσταται στις μέρες μας αρνητική κριτική και αμφισβήτηση είτε από κοσμοθεωρίες θρησκευτικής ή φασιστικής προέλευσης είτε από θεωρήσεις με σοσιαλιστικό προσανατολισμό. **Σωστό**
2. Οι ωφελμιστές φιλόσοφοι δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στις ηθικές αρχές, τις οποίες πρέπει να ακολουθεί αναντίρρητα το ενεργούν υποκείμενο. **Λάθος**
3. Το αμέσως ευρύτερο γένος μιας έννοιας το λέμε προσεχές γένος, ενώ το αμέσως στενότερο είδος προσεχές είδος. **Σωστό**
4. Με τον Λοκ δίνεται έμφαση στη φιλοσοφία της ιστορίας και τονίζεται η σημασία της ιστορικής εξέλιξης στη φιλοσοφική σκέψη. **Λάθος**
5. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα που διαφοροποιεί τη στενότερη έννοια από την ευρύτερη καλείται ειδοποιός διαφορά. **Σωστό**

1β. Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων: καθολικές έννοιες, αυτοαναφορικότητα της τέχνης, γενική βούληση.

(μονάδες 15)

καθολικές έννοιες: Εκτός από τις έννοιες που δηλώνουν ένα σύνολο ίδιων πραγμάτων (π.χ. «βιβλίο»), έχουμε και έννοιες που δηλώνουν χαρακτηριστικά πραγμάτων. Ο Πλάτωνας διακρίνει τον κόσμο των αισθήσεων και τον κόσμο των ιδεών που με βάση αυτόν προσπαθεί να βρει την καθαρή ουσία. Οι ιδέες προσεγγίζονται μόνο με το νου και είναι αιώνιες, προϋπάρχουν και αποτελούν τις καθарές ουσίες. Διάφορα αντικείμενα έχουν κάποια ιδιότητα. Η ιδιότητα έχει διάφορες διαβαθμίσεις για παράδειγμα κάποια αντικείμενα μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο λευκά, κάποιοι άνθρωποι είναι περισσότερο ή λιγότερο δίκαιοι. Τα αντικείμενα αλλάζουν, όμως η ιδιότητα (λευκό/δικαιοσύνη) μένει πάντα ίδια και αποτελεί την καθαρή ουσία. Όμως η καθαρή ουσία για τον Πλάτωνα προσεγγίζεται μόνο με το νου.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη οι καθολικές έννοιες δεν είναι πράγματα ξεχωριστά

από τα φυσικά φαινόμενα, αλλά προκύπτουν από αυτά μέσω της νοητικής αφαίρεσης των επιμέρους ιδιοτήτων τους και τις διατυπώνει ως έννοιες που έχουν καθολική εμβέλεια. Σχηματίζουμε δηλαδή στο νου μας την καθολική έννοια της λευκότητας, όταν δηλαδή από διάφορα λευκά αντικείμενα αφαιρέσουμε όλες τις άλλες ιδιότητες και κρατήσουμε μόνο την ιδιότητα του λευκού. Οι έννοιες αυτές που αποτυπώνουν γενικές ιδιότητες (λευκό/δικαιοσύνη) λόγω της γενικότητά τους προσδίδουν στα πράγματα νόημα αναγνωρίσιμο από όλους.

αυτοαναφορικότητα της τέχνης: Η καλλιτεχνική δημιουργία επιλέγει συχνά ως βασικό θέμα της όχι πια τον φυσικό, τον υπερβατικό ή τον εσωτερικό κόσμο, αλλά τον ίδιο της τον εαυτό.

γενική βούληση: Κατά τους νεότερους χρόνους θεωρητικοί του κοινωνικού συμβολαίου, όπως ο Ζαν Ζακ Ρουσό, οδηγούνται στο συμπέρασμα πως σε τελευταία ανάλυση κυρίαρχη είναι η *γενική βούληση*, που εκφράζεται μέσα από τη συμφωνία για τη μορφή διακυβέρνησης. Ανεξάρτητα από το αν η επιβολή αυτής της γενικής βούλησης -που κατά τον Ρουσό υπερβαίνει τις ατομικές βουλήσεις των μελών της κοινωνίας- διασφαλίζει πάντοτε όλα τα δικαιώματα των πολιτών, όπως τα αντιλαμβανόμαστε σήμερα, η αναφορά στη συναίνεση της πλειονότητας των πολιτών υποδεικνύει την προοδευτική επικράτηση και δικαιολόγηση δημοκρατικών αντιλήψεων.

ΘΕΜΑ Α2

2α. Να εξηγήσετε πώς η έννοια της κατηγορικής προσταγής κατοχυρώνει την ανθρώπινη ελευθερία.

(μονάδες 12)

Σύμφωνα με την κατηγορική προσταγή του Καντ, ο ορθολογικός άνθρωπος εφαρμόζει τον ηθικό νόμο για το καλό του ίδιου αλλά και των συνανθρώπων του. Δεν προβαίνει σε πράξεις που υπονομεύουν το καλό του συνόλου γιατί ο νόμος ισχύει καθολικά και οφείλει να τον τηρεί. Το υποκείμενο οφείλει να εφαρμόζει αυστηρά τον ηθικό κανόνα για να εξασφαλίσει την ελευθερία, η οποία δεν είναι ασυδοσία, αλλά αυτοδέσμευση, που επιβάλλει η ορθολογική και αυτόνομη βούληση και αναγνωρίζει σε όλα τα δρώντα πρόσωπα τα ίδια δικαιώματα με τον ίδιο. Το άτομο κατά την κατηγορική προσταγή πρέπει να μεταχειρίζεται τους άλλους όπως τον εαυτό του, έτσι κατοχυρώνεται ο ισότιμος σεβασμός που αποτελεί στοιχείο της ελευθερίας.

2β. Πολλοί ισχυρίστηκαν ότι, για παράδειγμα, το μαύρο τετράγωνο του Μάλεβιτς ή η πορσελάνινη λεκάνη ενός ουρητηρίου του Ντυσάν ή μια φωτογραφία της Μαίριλιν Μονρόε του Γουόρχολ δεν αποτελούν τέχνη. Να υπερασπιστείτε με επιχειρήματα τις καλλιτεχνικές δημιουργίες αυτού του είδους.

(μονάδες 13)

Στη σύγχρονη τέχνη έγιναν επαναστατικές αλλαγές, ο ζωγράφος δεν είναι υποχρεωμένος να απεικονίζει πιστά την πραγματικότητα, χρησιμοποιεί άναρχο στίχο χωρίς ομοιοκαταληξία, δεν τηρεί την ενότητα και τη συνέχεια της αφήγησης. Οι αλλαγές αυτές θεωρήθηκαν ότι έθεσαν την τέχνη σε περίοδο κρίσης. Στην πραγματικότητα όμως τη βοήθησαν να αξιοποιήσει τις δημιουργικές της δυνάμεις και συνέβαλαν στη διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων του ανθρώπου. Η τέχνη δημιουργείται από το ίδιο το κοινωνικό περιβάλλον, ο καλλιτέχνης παίρνει ερεθίσματα από αυτό και αξιοποιεί τις καθημερινές, κοινωνικές καταστάσεις. Στόχος του είναι το κέντρισμα της σκέψης, ο προβληματισμός και η ευαισθητοποίηση του δέκτη σχετικά με τις κοινωνικοπολιτικές καταστάσεις τις οποίες βιώνει. Οι τρόποι που χρησιμοποιεί μπορεί να μην είναι συνηθισμένοι, όμως η αισθητική αξία τους αναδεικνύεται μέσα από την ίδια την ιδιαιτερότητά τους αλλά και από τον στόχο του καλλιτέχνη να αφυπνίσει τη συνείδηση των ανθρώπων.

Επιμέλεια: Μαρία Φυλακτού